

**RADA GOSPODARKI WODNEJ REGIONÓW WODNYCH MAŁEJ WISŁY I
GÓRNEJ ODRY**

ROLNICTWO W ASPEKCIE PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA DORZECZY

KATOWICE, 19 LUTY 2009 R.

**Roman Włodarz – śląska izba
Rolnicza**

MIEJSCE ROLNICTWA W RDW ORAZ W DOKUMENTACH POCHODNYCH

- PODEJŚCIE STATYCZNE

- ✘ W dyrektywie 2000/60 słowo „rolnictwo” zostało wymienione tylko 8 razy, czego w preambule tylko 1 raz – o konieczności integracji ochrony i zrównoważonego rozwoju, (p.16) oraz 2 razy w treści zasadniczej dokumentu - dotyczą zapewnienia udziału rolnictwa w kosztach wody (art. 9) oraz ustanowienia systemu kontroli jakości wód w ciągu 12 lat, w tym rolniczych źródeł azotu (art. 10),**

MIEJSCE ROLNICTWA W RDW ORAZ W DOKUMENTACH POCHODNYCH

- PODEJŚCIE STATYCZNE

- ✘ Pozostałe wystąpienia słowa „rolnictwo” znajdziemy w załącznikach – o identyfikacji źródeł punktowych zanieczyszczeń z rolnictwa (str. 39, 40), oszacowanie użytkowania gruntów, w tym identyfikację głównych obszarów zabudowanych, przemysłowych i rolniczych (str. 40), zalecenie uprawy roślin o zmniejszonym zapotrzebowaniu na wodę na terenach narażonych na

MIEJSCE ROLNICTWA W RDW ORAZ W DOKUMENTACH POCHODNYCH

- PODEJŚCIE STATYCZNE

- ✦ Aktualnie trwają konsultacje, w ramach III, ostatniej tury, planów zagospodarowania dorzeczy. W projektach tych planów wystąpienia słowa „rolnictwo” i pochodnych są znacznie intensywniejsze – ok. 100 razy. Np. w projekcie PZD Odry znajdujemy 90 wystąpień, z czego 69 to wystąpienia o charakterze merytorycznym a 21 w nazwach własnych

UE „BOI SIĘ” SKUTKÓW WDROŻENIA RDW Z PUNKTU WIDZENIA ROLNICTWA

- ✘ W lipcu 2008 roku, Mariann Fischer Boel, komisarz do spraw rolnictwa i rozwoju wsi, zaprzeczyła jakoby rolnicy mieli wdrażać w ich działalności przepisy Ramowej Dyrektywy Wodnej, by uzyskać dopłaty. Faktycznie jednak były rozważane działania ograniczające dla rolnictwa unijnego:
- ✘ W ramach “health check” Komisja Europejska zaproponowała wiele poprawek do zasad przyznawania dopłat. Poprawki dotyczą między innymi dopłat bezpośrednich i zasady współzależności (cross-compliance), zgodnie z którą rolnicy muszą spełniać wymagania dotyczące środowiska, bezpieczeństwa żywności i zdrowia zwierząt. Celem nowych regulacji miało być oszczędzanie wody, jako że rolnictwo to sektor wykorzystujący w Unii europejskiej 69% wody.
- ✘ Jedną z poprawek zakłada rozszerzenie zasady współzależności, wprowadzając wymóg tworzenia „pasów bezpieczeństwa” między ziemią rolniczą a zbiornikami wodnymi a także uzyskania zgody na wykorzystywanie kanałów irygacyjnych.
- ✘ Europejscy rolnicy obawiali się, że w ramach cross-compliance znajdzie się także Ramowa Dyrektywa Wodna. Jednak ze względu na to, iż nie została ona jeszcze wdrożona we wszystkich państwach członkowskich, Komisja Europejska zrezygnowała z tego pomysłu.
- ✘ Pojawiają się jednak głosy, między innymi ze strony Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, że obecne przepisy powodują marnotrawstwo wody przez rolników, głównie poprzez dotowanie zużycia wody na cele rolnicze. Odpowiedzią na ten problem ma być modulacja, polegająca na ograniczaniu dopłat bezpośrednich wypłacanych gospodarstwom i przekazywaniu uzyskanych w ten sposób środków na działania dotyczące rozwoju obszarów wiejskich.

RDW A NASZE PRAWO WODNE

- × **Obowiązująca ustawa prawo wodne w art. 2. określa następująco cele gospodarki wodnej:**
- × **a) występujące w RDW**
- × *„Zarządzanie zasobami wodnymi służy zaspokajaniu potrzeb ludności, gospodarki, ochronie wód*
- × *i środowiska związanego z tymi zasobami, w szczególności w zakresie:*
- × *- zapewnienia odpowiedniej ilości i jakości wody dla ludności,*
- × *- ochrony zasobów wodnych przed zanieczyszczeniem oraz niewłaściwą lub nadmierną eksploatacją,*
- × *- utrzymywania lub poprawy stanu ekosystemów wodnych i od wody zależnych,*
- × *- ochrony przed powodzią oraz suszą,*
- × **b) nie występujące w RDW**
- × **- zapewnienia wody na potrzeby rolnictwa oraz przemysłu,**
- × **- zaspokojenia potrzeb związanych z turystyką, sportem oraz rekreacją,**
- × **- tworzenia warunków dla energetycznego, transportowego oraz rybackiego wykorzystania wód.**

ROLNICTWO JAKO PRZEDMIOT RDW

- ✘ Podejmowane dotychczas działania w zakresie wdrażania RDW ograniczają się głównie do ochrony jakości wód przed zanieczyszczeniami rolniczymi. **Działania te są w znacznej części sprzeczne z krótkookresowym interesem ekonomicznym naszego rolnictwa.**
- ✘ w interesie rolnictwa jest podjęcie działań nad wdrożeniem pozostałych celów RDW. Dotyczy to szczególnie zapewnienia dobrego stanu hydromorfologicznego cieków, ochrony ekosystemów od wód zależnych, efektywnego korzystania z wody.
- ✘ Zgodnie z zaleceniami Unii Europejskiej, w PROW 2007-2013tym przewiduje się odpłatności dla rolników za utrudnienia wynikłe przy wdrażaniu RDW.

CELE RDW A ROLNICTWO

- × 1) *niepogarszanie stanu części wód *****
- × 2) *osiągnięcie dobrego stan wód: dobry stan ekologiczny i chemiczny dla wód powierzchniowych, dobry stan chemiczny i ilościowy dla wód podziemnych ***
- × 3) *spełnienie wymagań specjalnych, zawartych w innych unijnych aktach prawnych i polskim prawie, w odniesieniu do obszarów chronionych (w tym wrażliwych na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych, narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu pochodzącymi ze źródeł rolniczych, przeznaczonych do celów rekreacyjnych, do poboru wody dla zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, przeznaczonych do ochrony gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym, do ochrony siedlisk lub gatunków, dla których utrzymanie stanu wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie) ******
- × 4) *zaprzestanie lub stopniowe wyeliminowanie zrzutu substancji priorytetowych do środowiska lub ograniczone zrzuty tych substancji ******

- ✘ Główne problemy związane z realizacją celów RDW, wymagające doprecyzowania w PZD, z punktu widzenia przyszłych interesów rolnictwa
- ✘ - stosowanie i przechowywanie nawozów naturalnych, organicznych i mineralnych – postuluje się budowę płyt i zbiorników, nie odnosząc się do aktualnego prawa w tym zakresie – jeśli ten pomysł miałby być realizowany poza ONW i OSN i w gospodarstwach nie zobowiązanych do uzyskania pozwolenia zintegrowanego, to pojawi się problem prawny i finansowy, znany m.in. z niechlubnej realizacji „starego” PROW i SPO w tym zakresie

- ✘ Główne problemy związane z realizacją celów RDW, wymagające doprecyzowania w PZD, z punktu widzenia przyszłych interesów rolnictwa
- ✘ - **sposób gospodarowania na użytkach rolnych** – np. ograniczenia okresów stosowania nawozów, narzucenie ograniczeń w dawkach i sposobach nawożenia, problem przechowywania nawozów, ograniczenia nawożenia w pobliżu cieków i zbiorników wodnych narzucenie zasad użytkowania gruntów i organizacji produkcji rolnej
- ✘ narzucenie sposobu gospodarowania na gruntach przyległych do rzek, jezior i zbiorników, narzucenie stref buforowych wokół jezior wraz z ograniczeniami dla produkcji rolnej
- ✘ - restrykcyjne przestrzeganie przez użytkowników korzystających z wód dla celów rolniczych warunków nałożonych pozwoleniem wodnoprawnym.

- ✘ Główny problem związany z realizacją celów RDW, wymagający doprecyzowania w PZD, z punktu widzenia przyszłych interesów rolnictwa
- ✘ narzucenie sposobu gospodarowania na gruntach przyległych do rzek, jezior i zbiorników,
- ✘ narzucenie stref buforowych wokół jezior wraz z ograniczeniami dla produkcji rolnej
- ✘ - restrykcje dla użytkowników korzystających z wód dla celów rolniczych w zakresie warunków nałożonych pozwoleniem wodnoprawnym aż do weryfikacji i odebrania tych pozwoleń.

- ✘ Główne problemy związane z realizacją celów RDW, wymagające doprecyzowania w PZD, z punktu widzenia przyszłych interesów rolnictwa
- ✘ **zanieczyszczenia ze stawów rybnych** – określenie restrykcji jakościowych wód odprowadzanych ze stawów – coraz częściej lansuje się pogląd o szczególnym zagrożeniu zanieczyszczeniem wód z tego źródła, nie dokonując w istocie rozróżnienia na stawy karpiove i pstrągowe,
- ✘ Obecnie nie ma „lobby stawowego” w naszym województwie, które chroniłoby interesy tego sektora rolnictwa, w sytuacji zagrożenia bytu ekonomicznego produkcji stawowej spowodowanej obiektywnymi zjawiskami przyrodniczymi a jeszcze bardziej pseudoekologicznymi pomysłami eliminacji jakoby obcej fauny wodnej (karp),
- ✘ Zagrożeniem dla sektora mogą być zapisy w PZD dotyczące weryfikacji pozwoleń wodnoprawnych dla gospodarki stawowej

- ✘ **Główne problemy związane z realizacją celów RDW, wymagające doprecyzowania w PZD, z punktu widzenia przyszłych interesów rolnictwa**
- ✘ **Warunki korzystania z wód dorzecza**
- ✘ Przed zakończeniem konsultacji PZD należy podać założenia do przyszłego rozporządzenia w sprawie warunków korzystania z wód dorzecza pod kątem rolnictwa, w szczególności w zakresie ograniczenia w korzystaniu z wód dla celów rolniczych,
- ✘ Problem ten powinien też stać się przedmiotem pilnego zainteresowania samorządów terytorialnych, ponieważ ustalenia zatwierdzonych warunków są wiążące dla miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz dla wydawanych pozwoleń wodno-prawnych.

- ✘ **Główne problemy związane z realizacją celów RDW, wymagające doprecyzowania w PZD, z punktu widzenia przyszłych interesów rolnictwa**
- ✘ **przeciwdziałanie skutkom suszy oraz ochrona przed powodzią**
- ✘ Rolnictwo (właściwie – tereny użytkowane rolniczo) będzie głównym przedmiotem realizacji tych celów i poniesie konsekwencje ekonomiczne i organizacyjne
- ✘ Przeciwdziałanie suszy w zakresie małej retencji będzie pozytywne dla rolnictwa pod warunkiem dopuszczenia do poboru wody z tych źródeł, co jest w sprzeczności z celami ekologicznymi – pojawiają się głosy o zachowaniu (narzuceniu) autonomiczności zadań w zakresie małej retencji i konieczności odcięcia rolnictwa od tych wód na wielu obszarach, pomija się przy tym problem zajęcia terenów rolniczych pod urządzenia małej retencji oraz wymuszenia zmiany sposobu użytkowania gruntów w otoczeniu na skutek podniesienia poziomu wód gruntowych (problem własności dna zbiorników małej retencji ?)

- × **Główne problemy związane z realizacją celów RDW, wymagające doprecyzowania w PZD, z punktu widzenia przyszłych interesów rolnictwa**
- × **przeciwdziałanie skutkom suszy oraz ochrona przed powodzią**
- × Zmienia się doktryna zabezpieczenia przeciwpowodziowego (Dyrektywa Powodziowa) z dotychczasowej, opartej o zawężanie przekroju przepływy (obwałowania) na retencję powierzchniową, co nieuchronnie wiąże się z zajęciem znacznej powierzchni wysokiej jakości gruntów rolnych na poldery zalewowe i obszary restytucji naturalnych biocenoz łągowych i grądowych.
- × Czy w ramach Programu Rolno-środowiskowego Kraju znajdują się środki na rekompensaty dla rolników, którzy w związku z ochroną przeciwpowodziową stracą grunty albo gospodarstwa lub zostaną zmuszeni do zmiany organizacji gospodarstwa?

- ✘ **Główne problemy związane z realizacją celów RDW, wymagające doprecyzowania w PZD, z punktu widzenia przyszłych interesów rolnictwa**
- ✘ **Weryfikacja pozwoleń wodnoprawnych – ograniczenie poboru wód dla rolnictwa**
- ✘ Należy określić, na etapie konsultacji społecznych PZD, jakie kryteria szczegółowe będą brane pod uwagę, w danym fragmencie zlewni, przy weryfikacji PWP,
- ✘ Czy są zidentyfikowane (wyartykułowane na etapie konsultacji) interesy pozostałych użytkowników wód w zlewni konkurujących o wodę z rolnictwem?.
- ✘ Z analizy projektów PZD wynika, że problem ten jest dostrzeżony ale nie mówi się nic o działaniach pozaadministracyjnych zainteresowanych stron

- × **Główne problemy związane z realizacją celów RDW, wymagające doprecyzowania w PZD, z punktu widzenia przyszłych interesów rolnictwa**
- × *wspieranie rolnictwa ekologicznego i rolnictwa zrównoważonego oraz prowadzenia właściwej techniki gospodarowania w zakresie uprawy roślin i hodowli zwierząt, ograniczającej straty związków azotowych do wód, tj.: stosowanie międzyplonów i wsiewek poplonowych, przechowywanie nawozów naturalnych w odpowiednich warunkach*
- × **Obecne rozwiązania wspierające określone w PROW będą obowiązywać do końca 2013, a poprzez zobowiązania ciągłe, teoretycznie do 2018 roku. Oznacza to, że od 2014 roku, a więc praktycznie w okresie wejścia w życie rozwiązań RDW, powinny się pojawić rozwiązania wspierające dla następnego okresu.**
- × **Jakie to będą rozwiązania ? – jaki to będzie miało wpływ na rozwój PZD, które będą obowiązywać przez wiele lat?**

- × Główny problem związany z realizacją celów RDW, wymagający doprecyzowania w PZD, z punktu widzenia przyszłych interesów rolnictwa
- × *zagospodarowanie osadów ściekowych*
- × W woj. śląskim problem ten narasta ze względu na koncentrację ludności ale także na rozwój sanitacji wsi. Już obecnie narasta opór społeczności lokalnych przeciw wprowadzaniu osadów do gleby
- × W projekcie PZD proponuje się wyznaczenie *obszarów prewencji i kontroli gospodarki ściekami, osadami ściekowymi, nawozami naturalnymi i organicznymi jednak bez szczegółów – jak w tej sytuacji mają wyglądać końcowe konsultacje społeczne?*

- × **Główne problemy związane z realizacją celów RDW, wymagające doprecyzowania w PZD, z punktu widzenia przyszłych interesów rolnictwa**
- × **Jakie będą formy pomocy dla rolników, którzy powinni (w ramach zapisów PZD) ograniczać nawożenie ze względu na zagrożenie zanieczyszczenia zlewni?**
- × Ograniczenie nawożenia nieuchronnie prowadzi do spadku plonów i do spadku opłacalności produkcji. Jest to zjawisko adekwatne do implementacji rolnictwa ekologicznego. Bez wsparcia (pomocy) dla rolników, których to ograniczenie dotknie, w szybkim tempie nastąpi recesja produkcji rolniczej na danym obszarze, co może wręcz spowodować odwrotne od zamierzonych skutków środowiskowych.
- × O ile problem ten jest teoretycznie rozwiązany na obszarach NATURA 2000 oraz w ramach programów rolno-środowiskowych PROW, o tyle nie wiadomo, kto i na jakich zasadach wypłacałby taką pomoc. Istnieje niebezpieczeństwo obciążenia tymi kosztami samorządów terytorialnych, poprzez powiązanie PZD z planami zagospodarowania przestrzennego
- ×

- × **Główne problemy związane z realizacją celów RDW, wymagające doprecyzowania w PZD, z punktu widzenia przyszłych interesów rolnictwa**
- × **Rozwój sieci melioracyjnej na obszarach wiejskich w celu zwiększenia retencji gruntów rolnych oraz skutecznie przeciwdziałanie występowaniu zjawiska suszy hydrologicznej**
- × Kto i na jakich zasadach miałyby realizować te zamierzenia, kto będzie ponosił koszty utrzymania tych urządzeń, zakładając, że tylko część z nich byłaby umiejscowiona na gruntach prywatnych?
- × Dotychczasowe doświadczenia z utrzymaniem sieci melioracyjnej (odwodnieniowej) wskazują na konieczność wprowadzenia jednoznacznych rozwiązań prawnych i organizacyjnych, tym bardziej, że w perspektywie mamy problem nałożenia na rolników opłat z tytułu korzystania z wody.

- × Główne problemy związane z realizacją celów RDW, wymagające doprecyzowania w PZD, z punktu widzenia przyszłych interesów rolnictwa
- × **Monitoring zanieczyszczeń pochodzących z rolnictwa**
- × **Czy będzie to powiązane z zasadami cross-compliance w segmencie „A” ?**

- ✘ Główne problemy związane z realizacją celów RDW, wymagające doprecyzowania w PZD, z punktu widzenia przyszłych interesów rolnictwa
- ✘ PZD a konieczność rozwiązania nadmiernej i rosnącej populacji bobrów
- ✘ W projektach PZD nie można znaleźć konkretnych zapisów (oprócz ogólnego postulatu zrównoważonego rozwoju) natomiast problem narasta i już wykroczył poza problem środowiskowy, stając się dotkliwym problemem ekonomicznym dla rolnictwa i leśnictwa.

- ✘ Główne problemy związane z realizacją celów RDW, wymagające doprecyzowania w PZD, z punktu widzenia przyszłych interesów rolnictwa
- ✘ Postulat promowanie odpowiednio dostosowanej produkcji rolnej, takiej jak uprawa roślin o zmniejszonym zapotrzebowaniu na wodę

Czy ten postulat jest zgodny z obecnymi zasadami WPR – na jakiej zasadzie miałyby funkcjonować owa promocja – faktycznie należy wskazać sposób finansowania kreacji popytu na produkty z takich roślin w sytuacji obiektywnej nadprodukcji na europejskich rynkach rolnych.

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ